

den v Ljubljani in Iščici, nakar so ga, sodeč po herbarijskih primerkih, ohranjenih v herbariju Prirodoslovnega muzeja Slovenije, kranjski botaniki nabirali vse do leta 1861, pozneje pa nič več (ustno sporočilo **dr. Nade Praprotnik**).

Zahvaljujem se **prof. dr. W. Greuterju** (Berlin), ki mi je poslal kopije nekaterih težko dostopnih literarnih virov, predvsem pa mi je v hvaležnem spominu **doc. dr. Vladimir Skalicky** (1930—1993) iz Prage, ki mi je priskrbel kopijo Sieberjevega tiskanega poročila. Če Planinski vestnik pod razgledanim uredništvom nepozabnega **prof. Tineta Orla** leta 1977 ne bi objavil slovenskega prevoda Richterjevega rokopisa, bi Sieberjevo poročilo najbrž še vedno ostalo zunaj razvida slovenske gorniške in rastlinoslovske javnosti.

LITERATURA

- Anonymus, 1843: Vaterländisches. Die Gebirge Illyriens. Illyr. Blatt 1843, 26 (29. 6.): 105—107.
 Ceklin, F., 1977: Bohinj in Triglav. Plan. vestnik 77: 129—144.
 Debelakova-Deržaj, M. M., 1948: Kronika Triglava. Plan. vestnik 48: 104—112.

- Deržaj, M., 1980: Zgodovina meritev višine Triglava. V knjigi: T. Stroj (uredn.): Triglav, gora naših gora, str. 141—163. Domače in tuje gore 19, Založba Obzorja Maribor.
 Dietrich, F. C., 1881: Franz Wilhelm Sieber, ein Beitrag zur Geschichte der Botanik vor sechzig Jahren. Jahrb. bot. Gart. Mus. Berlin 1: 278—306.
 Jacomini-Holzappel-Waasen, F., 1823: Hauptmann von Bosios Reise auf die Spitze des Berges Terglou in Krain, in July des Jahres 1822. Illyr. Blatt 1823, 17 (25. 4.): 65—68.
 Kurent, T., 1987: Merski sistemi v arhitekturi na Slovenskem. Zborn. zgodov. naravosl. tehn. 9: 39—65.
 Lovšin, E., 1961: Gorski vodniki v Julijskih Alpah. Planinska založba Slovenije, Ljubljana.
 Müllner, A., 1895: Der Botaniker Karl Sieber in der Wochein. Argo 4: 237—238.
 Petkovšek, V., 1977: J. A. Scopoli, njegovo življenje in delo v slovenskem prostoru. SAZU razr. prir. vede, Razprave 20: 89—192.
 Richter, [F. X.], 1821: Die Wochein. Illyr. Blatt 1821, 20 (18. V.): 77—80.
 Richter, »P« [F. Ks.], 1977: Triglav in Bohinj. Plan. vestnik 77: 426—433, 503—510.
 Sieber, F. W., 1813: Siebers naturhistorische Briefe (Bestimmung des Terglou). Hesperus 1813 (9): 65—68.
 Weitenweber, W. R., 1852: Biographische Skizzen böhmischer Naturforscher 3. Franz Wilhelm Sieber. Lotos 2: 116—119.
 Wester, J., 1928: Pred 100 leti na Triglavu (Rosthorn). Plan. vestnik 28: 129—132, 153—155, 175—177, 193—200.

ALI NAJ BI NA SLOVENSkih GORAH (SPET) STALI KRIŽI?

ZNAMENJA VRH GORE

FRANC EKAR

Upravni odbor Planinskega društva Kranj je letošnjega 22. julija ob planinskem prazniku ustanovitve Kranjske podružnice Slovenskega planinskega društva leta 1899 v svoji planinski koči na Kališču, na nadmorski višini 1540 metrov, sklical posvetovanje »Kakšno naj bo znamenje vrh slovenske gore«. Nanj so bili povabljeni predstavniki občin Preddvor, Trzič in mestne občine Kranj, Ministrstva za okolje in prostor, Planinske zveze Slovenije, Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, Oddelka za etnografijo ljubljanske Filozofske fakultete, nekaterih planinskih društev, Cerkve, krajevnih skupnosti Bela in Jezersko, Gorske reševalne službe in Zveze združenj borcev, udeležilo pa se ga je nekaj več kot deset zainteresiranih.

KRIŽI IN MARIJINI KIPI

V uvodnih razmišljanjih sem kot pobudnik za sklic tega posvetovanja med drugim dejal, naj bi se po petih letih slovenske samostojnosti in neodvisnosti odločili, kako naj bi zaznamovali nekatere markantne slovenske gorske vrhove (če bi jih že zaznamovali), da bodo slovensko alpsko prepoznavni. Glede tega namreč prihaja od planincev, lastnikov zemlje in drugih, tudi politično usmerjenih, vse več predlogov in zamisli. Temu označevanju se bomo težko izognili, zato bi se morali na to pripraviti in doseči, da bi imelo znamenje etnografsko, kulturno in umetniško sporočilo in da bi bilo hkrati uporabno za geodete. Želja marsikaterega ljubitelja gorskega sveta je, da bi bila določena gora natančno prepoznavna tudi po določenem znamenju na vrhu, ob ka-

terem bi nemara lahko premišljevali ter se v pisno knjigo ob znamenju vpisali — za spomin in za preventivo, če bi se kaj pripetilo in bi potem gorski reševalci lahko na podlagi vpisa pravilno usmerili reševalno akcijo.

Ob tem se seveda ni bilo mogoče izogniti čisto konkretnemu znamenju, ki naj bi stalo na vrhu Storžiča: krajevni skupnosti Bela in Bašelj ter obe turistični društvi sta že lanskega novembra priglasili obeležje na vrhu Storžiča in poslali Ministrstvu za okolje in prostor ustrezno vlogo, ministrstvo pa jim je odgovorilo, da bi predlagano obeležje, zvonček, na nadmorski višini 2132 metrov plašilo divjad. Vendar stoletne izkušnje dokazujejo, kako ni zvonjenje domačih živali z zvonce na višini več kot 1700 metrov nikoli motilo divjadi.

Smo na območju, ki je blizu avstrijskega in italijanskega alpskega sveta, kjer je takšno označevanje gorskih vrhov še posebno aktualno. Avstrijski Korošci na vrhove, na primer, postavljajo križe, Italijani najpogosteje Marijine kipe. Sicer pa so tudi nekateri slovenski vrhovi že obeleženi: na Triglavu stoji Aljažev stolp, na Škratlaci, Stolu, Mangartu in še kje so postavljeni križi, na Snežniku je smerni kvader, na mejnih gorah z avstrijsko Koroško, kot na Belski Glavi ali Pristovskem Storžiču, stoji križ. Ker je fotografija markantnega gorskega vrha pogosto sestavni del turistične propagande in promocije države, bi morali v Sloveniji pri morebitnih novih znamenjih na gorskih vrhovih upoštevati geografske, etnografske, arhitekturne in ljudske značilnosti posameznega območja. Upoštevati bi bilo treba mnenja čim številnejših obiskovalcev gor ter vsekakor ločiti med kičem in kulturnim oblikovanjem ter izbrati primeren material.

TIPIČNO SLOVENSKA ZNAMENJA

V skoraj dveurni razpravi so udeleženci posvetovanja med drugim sklenili naslednje:

- planinski vrhovi naj bi bili »nedotakljivi«, z znamenji bi jih bilo mogoče označevati le tam, kjer so podobna obeležja že bila (**Metod Ferbar**, Upravna enota Kranj);
- potrebno je preprečevati samovoljno postavljanje obeležij in določiti, na katere vrhove obeležja nemara sodijo; označitev vrha naj bi bila le tolikšna, da bi se videlo, kje je natančno vrh; tudi izbira materialov naj bi bila okolju domača, urediti je treba tudi sistem vzdrževanja takih obeležij (predsednik PD Škofja Loka **Jože Stanonik**);
- vrhovi naj bodo označeni tipično slovensko, saj je Slovenija prepoznavna prav po gorah, na Slovenskem pa so na nižjih gričih predvsem cerkve, zato naj bi obeležja tudi na visokih gorah dobila enako poslanstvo (**Peter Orehar**, Slovenski krščanski demokrati);
- obeležje na vrhu gore naj ne bo improvizacija in naj bo obiskovalcem predvsem dopadljivo (**Pavle Golob**, Skupnost Kokrškega odreda);

- znamenje na vrhu gore mora upoštevati tudi elemente varnosti in preventive, grajeno pa mora biti za vse letne čase (strela, sneg, vpisna knjiga — **Peter Keše**, GRS).

Če se bomo že odločali za slovenska znamenja vrh gore, naj bodo slovensko značilna, da se ne bo zgodilo, kot se je s ponekod uveljavljeno dobrodošlico s kruhom in soljo, kar je ruski pravoslavni pozdrav dobrodošlice, ki s slovenskim izročilom nima nobene povezave. Predvsem pa je pri projektiranju takih obeležij treba upoštevati krajino, lokalne značilnosti in stroko, kar sta dotlej že večkrat poudarjala predsednik Krajevne skupnosti Bela in arhitekt **Marko Šenk** z Jezerskega.

Kot je bilo rečeno na posvetovanju, naj bi takšne razprave nadaljevali še v drugih lokalnih okoljih. Kot sklepna pobuda je bilo na Kališču sklenjeno, da te zaključke posredujejo Ministrstvu za okolje, Katedri za etnologijo Filozofske fakultete in Ljubljani, Planinski zvezi Slovenije in še komu, da bi na pristojnih mestih obravnavanje te problematike nadaljevali.

RAZMIŠLJANJA OB 20-LETNICI NEKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

ALI SO DRUŠTVA (IN ZVEZA) RES V KRIZI?

TONE STROJIN

Če bo zdaj zelo dejavno Planinsko društvo Viharnik iz Ljubljane kdaj prenehalo obstajati, za njim zanesljivo ne bodo izginile vse sledi: v prvi polovici letošnjega leta je izšel zbornik »Dvajset let Planinskega društva Viharnik 1974—1994«, ki ga je uredila in opremila **Nada Mlač**, likovno opremil **Vlado Kovač**, izdalo pa PD Viharnik. Na 46 straneh knjižnega formata je objavljena vrsta tehničnih prispevkov nekdanj in zdaj vodilnih društvenih delavcev, posebno tehten pa se nam je zdel prispevek soustanovitelja tega društva in prvega urednika društvenega glasila Viharnik **dr. Toneta Strojina** »PD Viharnik dvajsetletnik — kako naprej«, ki ga ponatiskujemo v celoti. (Op. ur.)

V vsebinski krizi, ki jo preboleva slovenska krovna planinska organizacija in ki se že dalj časa vleče na področjih, kjer se ne bi smela, so planinska društva, kot je PD Viharnik, primer pravega gorniškega razpoloženja na prostovoljni osnovi. Možen odgovor, zakaj, je en sam — ker so takim društvom tuji vsak materializem, birokracija, funkcionarska srečanja in še marsikaj. Čeprav so številna majhna društva navadno finančno revna, jih pri življenju vzdržuje predvsem idealizem, kot je na samem začetku botroval ustanovitvi SPD. Sedaj imamo paradoksalno situacijo, da slovensko gornišvo kot zgled vzdržujejo majhna društva, večja društva in krovni vrh pa se mučijo, kako se vzpeti na proračunske vire in druga finančna vrimena.

PD Viharnik je društvo, ki ga zaznamuje predvsem članstvo pretežno višje, če že ne visoke strokovne izo-

brazbe, kar se pozna pri vrednotenju društvenih ciljev in odnosu do gornišva. Prednost PD Viharnika je klubu podobna organiziranost, katere cilji so obiskovanje izletniških točk, družabnost, medsebojna spoznavanja; vrstni red niti ni pomemben in ne značilen. Gotovo je v civilni družbi sedanjega obdobja klubska organiziranost gornišva primernejša od obširne društvene organizacije, ker je klubski način bolj prožen, prilagodljiv, vsebinsko polnejši in omogoča bolj pristne medčloveške odnose in prijateljstva kot »življenje« v društvu, ko se članstvo med seboj komaj vidi ali katerega temelj je z društvenimi pravili določena organizacija, ki zaide v birokracijo (glej Informator PZS).

I

Osnovna značilnost dela PD Viharnik je usmerjenost v naravo in gore. Tej dejavnosti so podrejene druge dejavnosti, recimo markiranje, propaganda in informiranje.

V dvajsetih letih ima PD Viharnik kaj pokazati! Kako naprej?

Glede na to, da je izletniška dejavnost društva najbolj razvita, je perspektiva lahko še bolj bogata izletniška dejavnost z izbiro ciljev, primernih fizičnim sposobnostim udeležencev in različnim okusom.

Znano je, da v društvu obstaja skupina interesentov za trekinge, ki je že obiskala Himalajo in Južno Ameriko in ima v prihodnjih letih v načrtu obiskati še nekaj tujih gorstev. Ker gre za več ali manj načrtno dejavnost, lahko že govorimo o sekciji za treking.

Naslednja skupina se »specializira« za skrite koticke srednje Evrope v tistih razsežnostih gorniške dejavnosti, ki zahteva kar nekaj plezalnih izkušenj, dobre kondicije in gorniških spoznanj.